

WESLEY G. OLMSTEAD

*Matthew 1–14: A Handbook on the Greek Text**Matthew 15–28: A Handbook on the Greek Text*

Baylor Handbook on the Greek New Testament, Waco: Baylor University Press,

2019, häftad, xxvii + 427 / xxvii + 463 sidor, SEK 433/433,

ISBN: 978-1-60258-144-9/978-1-4813-0967-7

Det, i skrivande stund, näst senaste tillskottet till kommentarserien Baylor Handbook on the Greek New Testament (red. L. Novakovic) är de två volymerna till Matteusevangeliet av Wesley G. Olmstead (Henry Hildebrand Professor of Biblical Studies, Briercree College and Seminary). I linje med seriens fokus är Olmsteads kommentar inte någon fullskalig behandling av Matteusevangeliet, utan koncentrerar sig istället – med undantag för vissa textkritiska anmärkningar – på den grekiska textens grammatik.

Merparten av de två volymerna består, av förklarliga skäl, av den faktiska textanalysen, men framställningen föregås av två introduktioner – en till serien i allmänhet, och en till Olmsteads kommentar i synnerhet – som förtydligar några av de ställningstaganden som görs i omdiskuterade frågor gällande grekisk lingvistik, så som huruvida verb i indikativ uttrycker tid, betydelsen av deponensverb, samt funktionen av adverbiala particip. Den följande kommentaren till själva Matteustexten är sedermera strukturerad perikopvis. Först presenterar Olmstead sin egen översättning av perikopen, för att sedan arbeta sig genom den vers-för-vers, ord-för-ord. Under vägen formbestämmer Olmstead de olika orden, och förklarar deras syntaktiska funktion.

Det är varken möjligt eller önskvärt att försöka sammanfatta innehållet i sin helhet, men några exempel på Olmsteads tillvägagångsätt och ställningstaganden i relation till några välkända grammatiska tvetydigheter kan likväl vara belysande.

Ett klassiskt matteiskt *crux interpretum* är, till att börja med, 11:12 (ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι ἢ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται καὶ βιασταὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν) och frågan huruvida βιάζεται är en medial eller passiv form – “tränger himmelriket fram” (Bibel 2000), eller ”är himmelriket utsatt för våld” (Folkbibeln)? Olm-

stead noterar bägge möjligheterna, samt vilket av dem ett antal översättningar väljer, men menar själv att versens avslutande fras, tillsammans med den litterära kontexten, gör gällande att det här rör sig om en passiv-form: "... heaven's kingdom suffers violence ..."

Ett andra exempel på Olmsteads tillvägagångssätt kan hämtas från 21:7, ἤγαγον τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶλον καὶ ἐπέθηκαν ἐπ' αὐτῶν τὰ ἱμάτια, καὶ ἐπεκάθισεν ἐπάνω αὐτῶν, där det är oklart om αὐτῶν hänvisar till åsnan och dess föl, eller till mantlarna. Som jämförelse kan nämnas att såväl Bibel 2000 som många andra svenska översättningar väljer att kringgå problemet genom att lämna ἐπάνω αὐτῶν oöversatt: "De hämtade åsnan och fölet och lade sina mantlar på dem, och han satt upp." Olmstead närmar sig frågan genom att först hänvisa till singularformen i parallelltexten Markus (11:7), vilken tydligt anger att det är åsnan som åsyftas, och påpekar att de flesta menar att det samma gäller för Matteus, som använder pluralformen för att det rör sig om två djur. Olmstead noterar dock samtidigt att: "ἱμάτια is the nearer of the possible antecedents". I sin översättning anammass likväl samma strategi som i Bibel 2000 och Olmstead väljer här att översätta med: "... the disciples led the donkey and the cold, and they placed their garments on them, and he sat on them".

Ett tredje och sista exempel kommer från 27:9–10, τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος· καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἱῶν Ἰσραήλ, καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, καθὰ συνέταξέν μοι κύριος. Är ἔλαβον första person singularis som i citatet från Sakarja (11:12ff), eller tredje person pluralis med hänvisning till överstepräster-na? Med andra ord, vem tog de trettio silvermynten, "jag" (jfr Folkbibeln) eller "de" (jfr Bibel 2000)? Olmstead noterar de två möjligheterna och hur de flesta engelska översättningar väljer den senare ("de tog"), men i sin egen översättning väljer Olmstead dock: "And I took the thirty pieces of silver ..." på basis av, eller åtminstone med hänvisning till, textkritiska övervägande gällande böjningen av verbet δίδωμι i 27:10,

som i vissa manuskript förekommer som ἔδωκαν (3 pl.) och i andra som ἔδωκα (1 sg.). Olmstead resonerar att:

On the one hand, that the preceding ἔλαβον (27:9) is 1st sg in Zechariah and that Matt 27:10 concludes with a first person pronoun (μοι) favor ἔδωκα. If ἔδωκα was original, it was probably changed to ἔδωκαν by a scribe who (wrongly) understood ἔλαβον (27:9) to be 3rd pl ... On the other hand, it is possible that an original ἔδωκαν was modified to ἔδωκα under the influence of the Zechariah citation and the following μοι ... A decision is difficult, but perhaps the final pronoun, μοι, tips the balance in favour of the authenticity of the 1st sg ἔδωκαν ... (II: 360)

Det finns egentligen inte så mycket negativt att säga om Olmsteads kommentar i sig. Visst kan man komma till andra avgöranden där texten inte är entydig, men de tolkningsbeslut som fattas är likväl välavvägda och bygger på såväl solida lingvistiska kunskaper som nära förtrogenhet med evangelietexten. Likaså är det förtjänstfullt att Olmstead presenterar sin egen översättning och på så sätt skapar en syntes av den grammatiska analysen som illustrerar hur resultaten kan föras över till engelska (något som tyvärr inte återfinns i Quarles grammatiska kommentar till Matteusevangeliet i B&H Exegetical Guide to the Greek New Testament från 2017), och bidrar till att minska intrycket av att man läser en telefonkatalog. Det grammatiska indexet är också hjälpsamt för att finna konkreta exempel på särskilda konstruktioner och användningar.

Samtidigt kan man fundera över behovet av denna typ av kommentar. Det noteras i introduktionen att även verk som säger sig kommentera den grekiska texten har svårt att gå på djupet i grammatiken samtidigt som historiska och teologiska frågor skall behandlas samt att det därmed finns det ett behov av kommentarer som, likt Olmsteads, har ett mer renodlat grammatiskt fokus. Men eftersom att *varje* ord kommenteras ägnas samtidigt onödigt utrymme åt sådant som är både grundläggande och självklart. Föreligger det verkligen behov av att förklara att λέγω i 6:16 är ”pres act ind 1st sg λέγω”, eller att οὐ i 13:11 är en ”negative particle normally used with indicative verb”, för att ta två slumpvis utvalda exempel? Naturligtvis rör det sig om gradskillnader när

det kommer till frågan av vad som utgör grammatiska svårigheter värda att diskutera, men kritiska kommentar som baseras på och interagerar med den grekiska texten (Davies och Allison, Lux, Nolland, etc.) har redan – på ett tillfredställande sätt – gjort dess avvägningar och därmed förbigått självklarheter för att istället fokusera på grammatiska aspekter med mer omedelbar betydelse för tolkning och teologi. Således blir Olmsteads kommentar, tillsammans med liknande framställningar något överflödiga för de flesta exegeter. För studenten som systematiskt arbetar sig genom Matteusevangeliets grekiska text framstår dock Olmsteads kommentar som ett pålitligt och användbart hjälpmedel.

Tobias Ålöw, Göteborgs universitet

YVONNE SHERWOOD (RED.)

The Bible and Feminism: Remapping the Field

Oxford: Oxford University Press, 2017, häftad, 709 sidor,

SEK 351, ISBN: 978-0-198-84207-1

Har inte feminismen gjort sitt snart? När Yvonne Sherwood startade mastodontprojektet *The Bible and Feminism* 2013 var det fortfarande möjligt att ställa den frågan. Metoo, Trump och bombhot mot genusvetenskapliga institutioner har gjort det svårare. Sherwood sätter bibelforskningen i relation till vår tids geopolitiska skeenden. Där tidigare lägesbeskrivningar av feministisk exegetik (Schüssler-Fiorenza 2014, Susanne Scholz 2013, 2014 och 2016) hållit sig inom akademien och blickat bakåt, avser Sherwood att bryta ny mark.

En viktig utgångspunkt är att bjuda motstånd mot politikens förenklade bibelbruk. Sherwood skriver inledningsvis att hon vill ”störa” uppfattningen om en enhetlig kanon på åtminstone tre sätt. För det första att komma förbi idén om en kanon inom kanon, att feministisk bibelforskning kan avgränsas till ett visst corpus om kvinnor (i historien eller texten). Det andra är att rubba den egna historieskrivningen, till exempel att allt började med *The Women’s Bible* (1895) och sedan fortsatte i tre ”vågor”. För det tredje söker Sherwood att nå bortom exegetikens textfokus, för att istället röra sig mot materiell kultur och